

Список використаних джерел:

1. Барка В. Океан: Лірика / В. Барка. – 2-е вид. – Нью-Йорк: Слово, 1979. – 632 с.
2. Барка В. Океан / В. Барка. – Нью-Йорк: Слово, 1959. – 240 с.
3. Рубчак Б. Розкриленіть глибин і готичне серце: 3 спостережень на берегах «Океану» / Б. Рубчак // Терем. – Детройт, 1979. – Ч. 6. – С. 21-60.

Дмитренко Я.М.

аспірант,

Науковий керівник: Маленко О.О.

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики,

Харківський національний педагогічний університет

імені Г.С. Сковороди

**МОДЕЛЬ АВТОР-ТЕКСТ-ЧИТАЧ У ПРОЦЕСАХ ТВОРЕННЯ
Й РОЗУМІННЯ СЕНСУ ХУДОЖНЬОГО ПОВІДОМЛЕННЯ**

Текст як формально-змістова система, що має поліаспектну спрямованість, є безкінечним об'єктом вивчення в різних наукових парадигмах. Особливо цікавим, на нашу думку, є дослідження психологічних аспектів буття художнього тексту, яке може актуалізовувати такі рівні: процес написання митцем твору, існування тексту як автономного мистецького явища та його подальша інтелектуально-духовна рецепція читачем. Сукупність цих рівнів безпосередньо пов'язана з явищем психологізму в сприйманні й розумінні тексту.

Особливе місце серед різних психологічних кореляцій належить позиції *автор-читач* із залученням тексту як посередника між ними. Передача кодифікованої інформації та її декодування вміщує в собі психологічний елемент як складник внутрішнього світу особистості адресанта і адресата. Ідейна настанова письменника через реалізацію його внутрішнього творчого потенціалу переплітається з прагненням пізнати світоглядні площини іншої особистості або бажанням увійти читачем у нові реалії.

Передача авторського світобачення за допомогою тексту стикається з відмінним читацьким баченням і це створює деякі суперечності. Оскільки на психологічному рівні кожен реципієнт має свої індивідуальні особливості, то при знайомстві з позицією іншого в нього можуть виникати деякі непорозуміння. Та попри це, його прихильність до тих чи тих художніх творів зумовлена спільністю у світоглядних настановах з письменником. Дещо інакше складається ситуація при віддаленості позицій автора та читача, але тут вагоме місце належить поняттям «суб'єктивного й об'єктивного в мистецтві» [1, с. 23].

Будь-який текст тяжіє до множинності сенсів, та лише один із них – авторський. Як зазначає Л. Щерба: «У виняткових випадках задум автора може

полягати в наданні деякої свободи читання й тлумачення читачеві» [4, с. 31]. Тобто, письменник заздалегідь розуміє варіативність тлумачення свого тексту, але ступінь таких різночитань залежить не від якості формально-змістового наповнення, або «інакше кажучи, сам по собі твір ніколи не може бути відповідальним за ті думки, які можуть з'явитися внаслідок нього» [2, с. 54].

Можливість різного декодування тексту пов'язана з глибинним на психічному рівні зв'язку адресанта й адресата. Як зазначає Л. Виготський, «абсолютно правильно сформулював Гумбольдт: усяке розуміння є нерозуміння, тобто процеси думки, пробуджені в нас чужою мовою, ніколи цілком не збігаються з тими процесами, які відбуваються в мовця. Усякий із нас, слухаючи чужу мову і розуміючи її, по-своєму аперцепціює слова та їхнє значення, і зміст висловлюваного буде всякий раз для кожного суб'єктивним не більшою мірою й не меншою, ніж сенс художнього твору» [2, с. 62]. За логікою, читач завжди вимальовує власне бачення створеної автором ситуації і робить висновки, спираючись на свій досвід, моральні цінності та історичну епоху, у якій він перебуває.

Особливе місце в передачі авторських інтенцій належить художньому образу. Завдяки зображуваному читач формує власне бачення ситуації, до того ж він стає безпосереднім учасником творчого процесу, а не пасивним реципієнтом. При цьому «перехід фактичного змісту в концептуальне визначається тим, що словесно-образна композиція художнього тексту організовує і формує фактичний зміст таким чином, що суб'єкт, осягаючи сенс повідомлюваного, здійснює певне творче зусилля, з якого починається процес формування його суб'єктивної діяльності» [3, с. 46]. Тобто діяльність читача як співучасника творчого процесу, особливо при наявності в тексті засобів вираження психологізму, робить його повноцінним учасником художньої комунікації. Таким чином, «словесно-художній образ являє собою динамічне явище, процес переходу об'єктивного змісту у внутрішній світ естетично діяльного суб'єкта» [3, с. 47].

Отже, психологізм є допоміжним елементом у рецепції художнього тексту автором і читачем. Накладання світоглядних позицій адресанта й адресата передбачає активну діяльність останнього щодо власного декодування сенсів, при цьому передбачаємо полісемантичність текстового розуміння завдяки індивідуальним особливостям реципієнта. Отримувач художньо-інтелектуальної інформації в процесі осмислення мистецького витвору здійснює спробу зануритись в іншу реальність або набути власного досвіду й пізнати себе.

Список використаних джерел:

1. Белянин В. П. Психологические аспекты художественного текста. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 120 с.
2. Виготский Л. С. Психология искусства. Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 1998. – 480 с.
3. Гулак А. Т., Гулак Е. А. Реконструкция художественно-языкового сознания как путь к адекватному осмыслению литературного произведения // Слово. Думка. Людина: Збірник наукових праць із актуальних проблем лінгвістики. (До 80 річчя від дня

народження доктора філологічних наук, професора Л. А. Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 43-50.

4. Щерба Л. В. Избранные работы по русскому языку. – М., 1957. – 188 с.

Занько Д.О.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

СТАТИСТИЧНА СТРУКТУРА ТВОРУ СОФІЇ ЯБЛОНСЬКОЇ «ЧАР МАРОКА»

Останнім часом увагу лінгвістів привертає статистична структура тексту (далі – ССТ). Під статистичною структурою тексту розуміють розподіл частоти одиниць мови в тексті, якій властива певна регулярність. Відповідно для різних мовних елементів він буде різним (В. Перебийніс).

За даними частотного словника (далі – ЧС) розглядають ССТ на лексичному рівні. В україністиці статистичний аналіз творів представлений роботами С. Бук, виданий «Обернений частотний словник сучасної української художньої прози» (Т. Грязнухіна, Н. Дарчук, Є. Карпіловська, 1998), на Лінгвістичному порталі mova.info розміщені «Частотний словник сучасної української прози», «Частотний словник українського публіцистичного стилю–2004», «Частотний словник наукового стилю», однак ці дослідження не численні, тоді як за кордоном уже видано низку частотних словників багатьох письменників. Наприклад, А. Бєлий уклав частотні списки іменників, дієслів та прикметників на позначення сонця, води, повітря, неба, місяця в поезіях О. Пушкіна, Ф. Тютчева та Є. Баратинського; В. Цврчек і Ф. Чермак уклали словник мови номінанта Нобелівської премії 1994 р. Б. Грабала; М. Баловський уклав ЧС поезії, прози та драми польського письменника К. Бачинського.

Твори Софії Яблонської ще не були предметом мовознавчого дослідження. Відомі тільки праці з літературної критики (М. Рудницький, Д. Віконська, Л. Нигрицький). Мовна особистість Софії Яблонської цікава тим, що сама авторка родом із Західної України, а отже, є носієм західноукраїнського діалекту. Її твори – це переважно путівники, у яких ідеться про побут жителів різних країн, що їх відвідала письменниця, тож вони насичені етномаркованою і запозиченою лексикою, що становить окремий дослідницький інтерес.

Матеріалом цієї розвідки послугував виданий у 1932 році твір С. Яблонської «Чар Марока» – це твір, у якому авторка описує свої подорожі до Маракеша й Парижа. Мета дослідження – описати статистику структури твору, попередньо створивши частотний словник.

На підготовчому етапі твір було розпізнано й перетворено в текстовий документ із наступною нормалізацією тексту. Опрацювання тексту